

J. O. Wouda

Fauna in en om Noorwegen

Hoofdstuk V: Weiden

Het rendier (N: rein) is het enige gedomesticeerde hert.

Het weideareaal in Noorwegen is uiterst miniem te noemen; dat kan ook niet anders in een land waar kale bergen en moerassen ca. 70 pct van de bodemoppervlakte innemen, terwijl gletsjers ruim 2 pct en bossen nog eens 25 pct vragen. Voor bouw- en grasland blijft dan een slordige 3 pct over. In verschillende weidegebieden hebben zowel konijn (N: kanin) als haas (N: sørhare) zich door invoering en natuurlijke uitbreiding kunnen handhaven. Vooral het laatste zoogdier is in en om de Oslofjord zeer vertrouwd geworden. De lichaamsbouw van de haas is die van een snelle, typische looper met een lenige ruggegraat. De achterpoten, die elk vier tenen bezitten, zijn veel krachtiger dan de beide voorpoten, waaraan vijf tenen zitten, en spelen bij de voortbeweging — een vluchtende haas kan geruime tijd een snelheid van 50 km per uur ontwikkelen — dan ook de voornaamste rol. Bij een galopperende haas worden de achterpoten voorbij de voorpoten gebracht.

Hoewel de haas niet opvalt door een bijzonder indrukwekkend formaat — de hoogte van een mannetje (rammelaar) bedraagt plm. 30 cm en de totale lichaamslengte varieert van 48—70 cm — maakt Lampe toch een flinke indruk. Door de lange, vaak waakzaam uitgestrekte oren of lepels — lengte 11—15 cm —, die naar voren getrokken tot voorbij de neus reiken en de lange krachtige lopers, doen hazen zich forser voor dan ze in werkelijkheid zijn. De lengte van de dichtbehaarde staart bedraagt 7—11 cm; het lichaamsgewicht varieert van 3 tot 5 kg. De moerhaas of voedster is iets kleiner en ook lichter van gewicht. Waar Lampe rust — gewoonlijk overdag — krabbelt hij met de achterpoten een ondiep kuiltje, leger of pot genaamd, op droge tegen de wind beschutte plaatsen in het gras, achter een wal of in struikgewas. De dichte wollige vacht heeft de typische wildkleur, waardoor de haas zich in „Moeder Natuur” vrijwel onvindbaar kan maken (camouflage); de flanken zijn iets lichter, terwijl de buikzijde grauwwit van kleur is. Opvallend zijn de zwarte oorpunten. Er zijn veel kleurvariaties bekend, die te wijten zijn aan het „milieu” waarin hazen verkeren. Ook de temperatuur en het voedsel hebben hier invloed op. Lampe is een echte herbivoor. Het voedsel bestaat uit klaver, knollen, grassen, rogge en allerlei vegetatie langs de weg.

Druk familieleven

Hoewel de haas tot een van de bekendste zoogdieren behoort, wist men een tiental jaren geleden nog weinig over zijn voortplanting te vertellen en ook nu is nog lang niet alles onderzocht en verklaard. Zijn nachtelijke levenswijze bemoeilijkt de studie van dit zeer interessante onderwerp; overigens behoort hij tot die dieren, die in gevangenschap moeilijk tot voortplanting kunnen of willen overgaan.

In de bronst-, paar- of rammeltijd, die gewoonlijk in Noorwegen begin maart aanvangt en zich tot in augustus kan uitstrekken, vinden allerhande „vechtpartijen” der rammelaars plaats. Na een draagtijd van 42 dagen komt de eerste worp gewoonlijk in april. Van deze worp, die vaak slechts één of twee kleintjes telt, komt gewoonlijk niets terecht, want de jonge dieren liggen open en bloot in een vrijwel onbescht leger en hebben dan zo weinig dekking, dat zij, ondanks de moedige verdediging van de hazin of moer vaak het slachtoffer worden van roofvogels of roofdieren.

Schiet gras en bunt wat hogerop, dan genieten de latere worpen van meestal 3—4 jongen veel voordeel van de dekking en deze zullen het vege lijf eerder redden dan de eerste worp op het nog kale land. Jonge hazen komen volledig behaard en met open ogen en hangende oren ter wereld en kunnen zich al heel spoedig na de geboorte snel voortbewegen. Gedurende 2—3 soms 4 weken worden de jongen hoofdzakelijk 's nachts gezoogd en tonen zij zich ook na die periode vrij honkvast.

Evenals bij sommige andere knaagdieren treft ons ook hier de zeer grote vruchtbaarheid. Met een levensduur van 8—12 jaren en de mogelijkheid dat jonge hazen zich reeds in het eerste levensjaar kunnen voortplanten, hoeft men — ondanks dat de hazenstand niet zelden van ernstige ziekten heeft te lijden — voorlopig niet bang te zijn geen hazen meer te zullen ontdekken tijdens wandelingen in de natuur.

Andere knagers die hier hun biotoop vinden zijn de karakteristieke noordse woelmuis (N: fjellrotte) en aardmuis (N: markmus); beiden geliefkoosd voedsel voor hermelijn (N: hermelin of røyskatt) en wezel (N: snømus).

Weidevogels

De Noorse weiden zijn over het algemeen dunbevolkt met broedvogels. De uiterst spaarzame begroeiing maakt, dat er weinig nestgelegenheid is. Toch zijn er wel enkele soorten te noemen zoals Kievit (N: vipe); kemp-haan (N: brushane) en kwartelkoning (N: åkerrikse). Ook dwerggors (N: dvergspurv); spreeuw (N: stær); grasmus (N: tornsanger) en tapuit (N: steinskvett) voelen zich hier thuis. Als er iets meer begroeiing in de omgeving is voegen zich witte kwikstaart (N: linerle) en gele kwikstaart (N: gulerle) daarbij. Een andere vogel, die wij hier nu ook kunnen

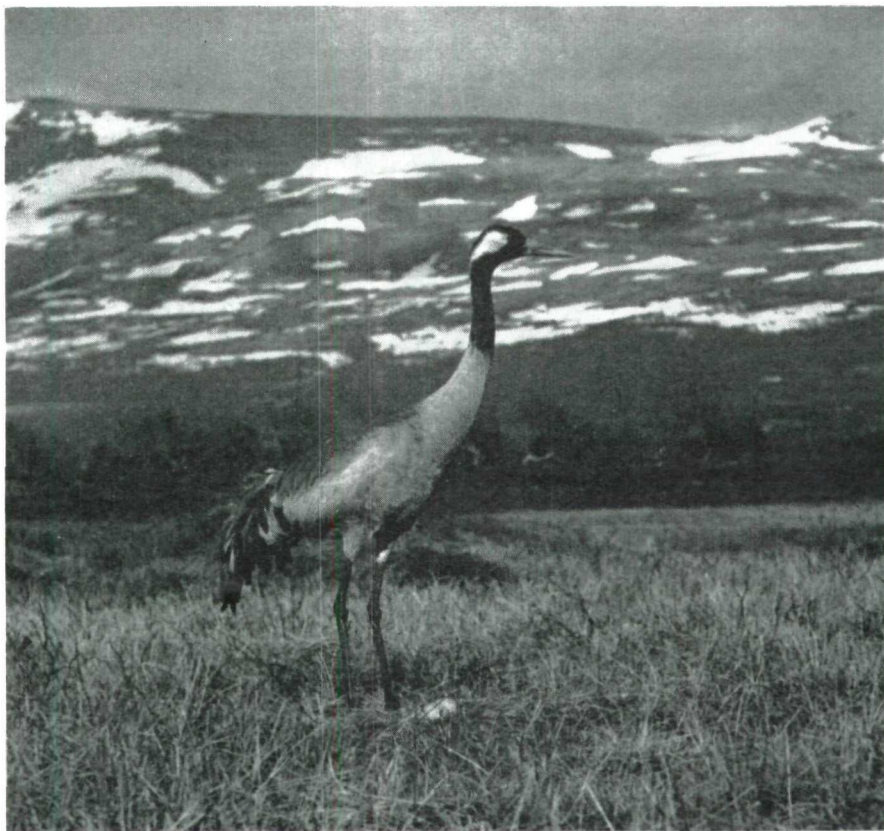
Jonge kievit (N: vipe) bij het nest.

verwachten is de spotvogel (N: gulsanger). Waar de vegetatie van de weiden iets dichter wordt, kunnen wij ook de graspieper (N: heipiplerke) tegenkomen.

Al is dus de broedvogelbevolking van de weiden in Noorwegen ten zeerste beperkt, toch kunnen wij daar wel genieten van vogels, die boven de graslanden hun vliegspelen komen houden. Vooral de blauwe kiekendief (N: myrhauk) doet hier aan mee. In de schemering laat de sneeuwuil (N: snøugle) zich er wel eens zien.

Bonte insektenwereld

Op prachtige zomerdagen komt de insektenwereld tot leven. Naast de bonte vlinderpracht, die wij hier kunnen bewonderen, vragen vele „zoemers” en „brommers” waaronder aardhommel (N: jordhumle); akkerhommel (N: åkerhumle); steenhommel (N: steinhumle); gewone wesp (N: jordveps); hoornaar (N: geithams); duitse wesp (N: tysk veps) en goud-

Kraanvogel (N: trane) specifieke broedvogel in en om Noorwegen.

vlieg (N: gullflue) onze welverdiende aandacht. De inheemse vlinderwereld kan normaliter niet concurreren met vertegenwoordigers uit tropische landen, maar atalanta of nummervlinder (N: admiral); koningsmantel of rouwmantel (N: sørgekåpe); kleine vos (N: neslesommerfugl); dagpauwoog (N: påfugløye); oranjetip (N: aurorasommerfugl) en koninginpage (N: svalestjert) mogen er anders ook zijn. Ook de familie der „Witjes” is present. Groot geaderd witje (N: hagtornsommerfugl); groot koolwitje (N: kålsommerfugl) en citroenvlinder of citroentje (N: sitronsommerfugl) zijn vaak minder kleurig dan hun reeds bovengenoemde soortgenoten, maar niet minder interessant. Een specifieke vlindersoort voor deze weidegebieden is het hooibeestje (N: gulbrun grassommerfugl).

Nieuws van de Wetenschappelijke Mededelingen

No. 52 is er!

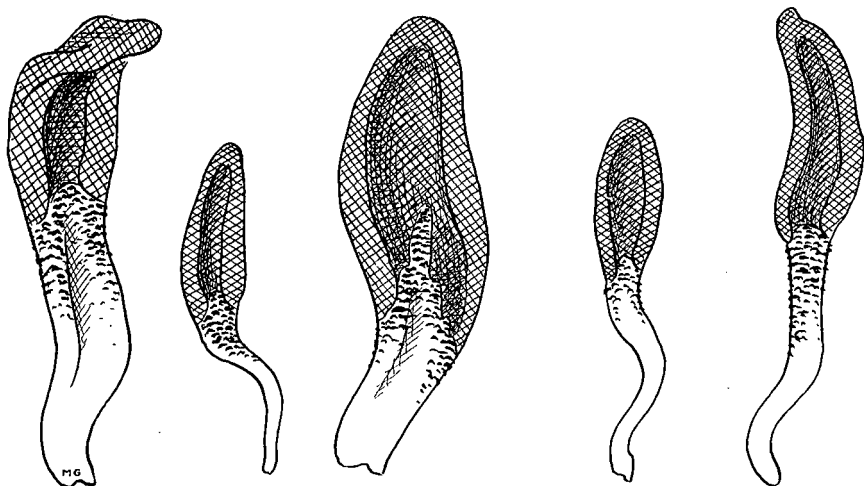
Na de uitgave van no. 51 „*De Nederlandse tripsen — Thysanoptera*”, dat in april in de handel kwam, verscheen heel vlot no. 52 „*Geoglossaceae — Aardtongen*”. Dit is een eerste uitgave in een nieuwe reeks, die we genoemd hebben „*De fungi van Nederland*”.

Dit nieuwe nummer behandelt een kleine groep paddestoelen, die gemakkelijk te onderscheiden zijn. De auteur Dr. R. A. Maas Geesteranus, verbonden aan het Rijks-herbarium te Leiden, tekende 50 figuren om de determinatie van de soorten aardtongen te vergemakkelijken.

Het boekje telt 24 blz., waarvan 5 blz. tekeningen. Na een inleiding en een verklaring van de gebruikte termen, volgen de tabellen en beschrijvingen van de 7 geslachten van de aardtongen.

De tekst is duidelijk gesteld, de gebruikers zullen zonder veel moeite de gevonden soort op naam kunnen brengen. Van elke soort zijn diverse bijzonderheden van de vindplaats e.d. vermeld.

Deze Wetenschappelijke Mededeling is een uitgave niet alleen van de K.N.N.V., maar ook van de Nederlandse Mycologische Vereniging. Voor alle mycologische nummers zullen deze twee verenigingen voortaan samen werken en is de redactie uitgebreid met drs. C. B a s, Joh. Wagenaarlaan 12, Leiden.

Aardtongen.